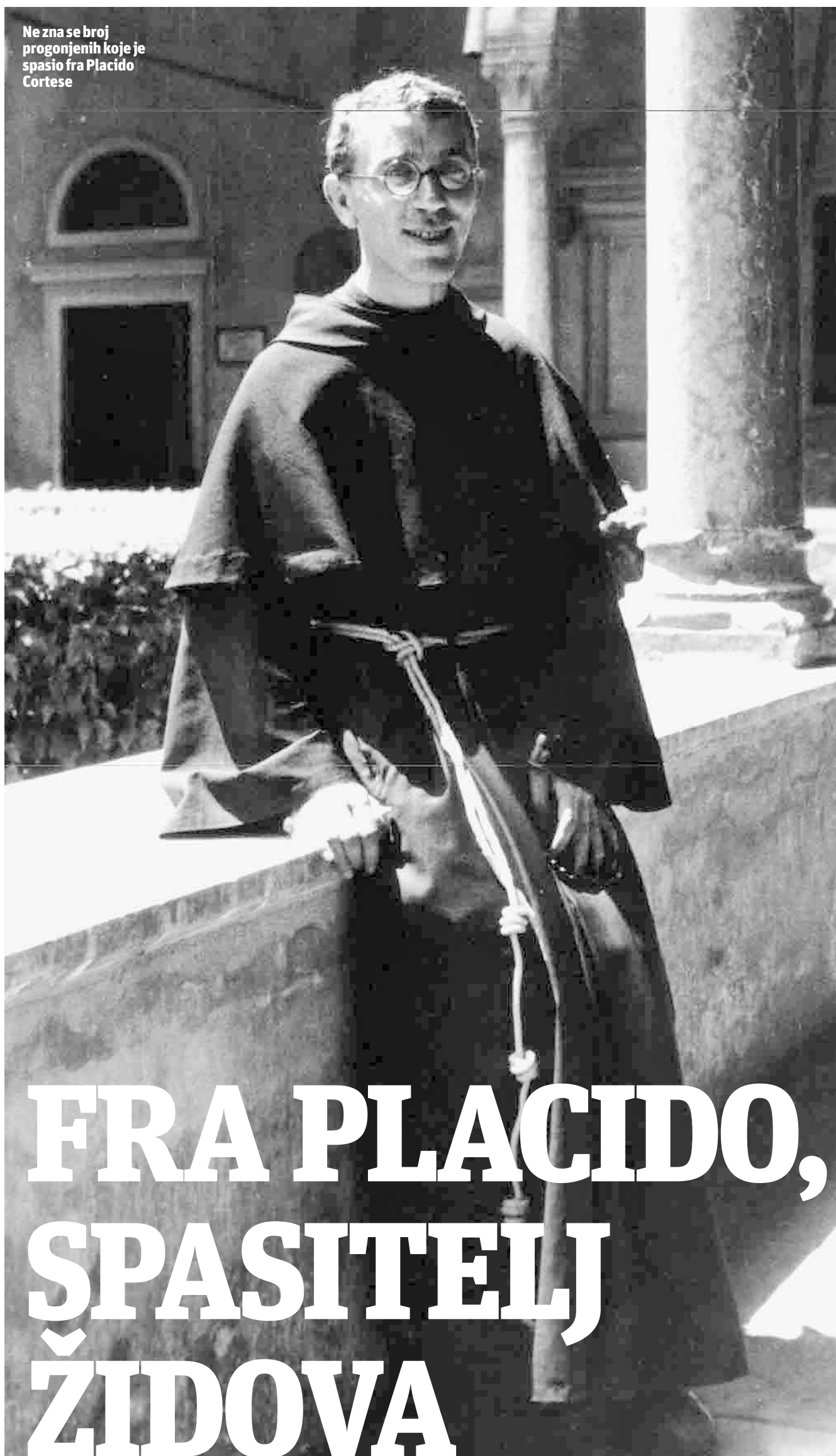

ZABORAVLJENO MUČENIŠTVO SVEĆENIKA S CRESA

Ne zna se broj
progonjenih koje je
spasio fra Placido
Cortese

FRA PLACIDO, SPASITELJ ŽIDOVA

Fra Placida Cortesea Gestapo je nakon jednomjesečnog mučenja pogubio prije točno 75 godina zbog spašavanja savezničkih vojnika i židovskih prognanika. Ni pod mukama nije izdao svoje suradnike. Ipak, pao je u zaborav, a sada je u postupku beatifikacije i kanonizacije

**Damir
Šarac**

slobodnadalmacija.hr

Mučeništvu fra Placida Cortesea, svećenika iz Cresa, kojeg je prije 75. godina u Trstu nakon jednomjesečnog mrcvarenja pogubio Gestapo zbog spašavanja savezničkih vojnika i židovskih prognanika, bio je posvećen stručni skup održan prije nekoliko dana na ovom našem otoku.

Neobična je životna priča ovog fratra konventualca, rođenog 1907. u Cresu od oca Mateja i majke Antonije r. Bataja: nakon što su mu posmrtno nakon Drugog svjetskog rata dodijeljena različita međunarodna priznanja zbog spašavanja ugroženih od nacizma, potpuno je pao u zaborav, moguće i zahvaljujući strogoj konspiraciji u kojoj je djelovao, no zanimanje i istraživanje tršćanskog novinara **Ive Jevnikara**, vjeronučiteljice **Katice Dessardo** te fra **Ljudevita Marčića**, autora fra Placidovih biografija, ova herojska priča je izvučena iz prašine, a tršćanska je biskupija prokrenula proces za proglašenje Cortesea blaženikom, o čemu bi sljedeće godine sud trebala izreći Teološka komisija Kongregacije za kauze svetaca!

Po svemu, fra Placido bi, da nije bilo užasnih povijesnih okolnosti, ostao zapamćen po nečem sasvim drugom, novinarstvu i izdavaštvu.

Ulazak u logore

Nakon djetinjstva u Cresu, školovanja i svećeničkog ređenja u Italiji, nekoliko godina službovanja u Milanu, stiže u Padovu gdje postaje popularni novinar i uspješni urednik i direktor svih izdanja izdavačke kuće „Messaggero di s. Antonio“ čijim tiskovinama za svog sedmogodišnjeg mandata podiže nakladu od 300 tisuća do 800 tisuća primjeraka. Osnovao je i provincijsku tiskaru kako bi proširio nakladništvo, a često je i fotografirao za časopise, pa ga fra Ljudevit Marčić uspoređuje sa svetim **Maksimilijanom Kolbeom**, poljskim konventualcem koji je također razvio značajno katoličko nakladništvo, a život je skončao u nacističkom logoru Auschwitz.

Fra Placido je bio dobar s još jednim velikim fratrom s naših prostora koji je djelovao u Padovi, svetim kapucinom **Leopoldom Mandićem**: sačuvana su dva pisma u kojem ga fra Leopold moli za pomoć nekim ljudima, a fra Placido je objavio nekrolog povodom njegove smrti 1942. godine nazivajući ga malim Dalmatincem vrhunske inteligencije, svetog i poniznog života.

Dar za komunikativnost ovom franjevcu donio je i prve 'ratne zadaće'.

Budući da je znao hrvatski, pa se snalazio i na drugim slavenskim jezicima, bio je zadužen za posjete i pomoć logorašima u internacijskim logorima; takvih je iz raspale Kraljevine Jugoslavije, ponajviše iz Dalmacije i Hercegovine, Gorskog kotara i Hr-

vatskog Primorja, Slovenije i Crne Gore bilo oko 80 tisuća. Jedan logor je bio kraj Padova, a premda je u njemu bilo puno simpatizera komunističke partije koji su ga u uspkos hrani i odjeći koju je dostavljao u početku dočekivali psovkama i vikom, fra Placido ubrzo stječe njihovo povjerenje i čini prve korake konspiracijskog djelovanja: pod fratarskim habitom u logor unosi pisma, lijekove, novac... A isto tako ih je i iznosio i plaćao poštanske troškove kako bi poruke bile poslone u domovinu logoraša.

Za njega se pročulo u Padovi i obraća mu se sve više ugroženih pod fašističkim režimom, a prava poplava nesretnika koji ga traže nastupa s 10. rujnom 1943. kad su nakon kapitulacije Italije u Padovu umarširale nacističke trupe. Visoka komanda njemačkog Reicha naređuje 16. listopada neodložnu deportaciju svih talijanskih Židova.

O stavu Svete Stolice s obzirom na ove odredbe informirao je fra Placido vatikanski nuncij i papinski delegat bazilike sv. Ante, nadbiskup **Francesco Borgognini Duca** koji ga moli i nagovara da preuzme diskretnu brigu pomaganja i Židovima.

- Ratno stanje dovelo je do zaostrenja rasnog pitanja. Mnogi su Židovi pobjegli iz područja koja je Njemačka zauzela, radije prešavši u Italiju, premda uz rizik da budu i internirani. Ovdje su se obratili Apostolskoj nuncijaturi radi mogućnosti da prijeđu u inozemstvo, osobito u Ameriku. Mnogi su našim zauzimanjem dobili nužne vize iz raznih konzulata, pa i tranzitne dozvole, a Sveti Otac podmirio je mnogima putne troškove - piše nuncij Duca.

Nemir u samostanu

Samostan i svetište Svetoga Ante Padovanskoga u kojem živi i djeluje fra Placido Cortese inače je dijelom ekstrateritorijalnog područja koje pripada Vatikanu, pa se smatralo da Nijemci neće raditi diplomatske skandale upadajući na vatikansko tlo, što bi činilo prigodnu sredinu za humanitarni rad.

Provincijski poglavar fra **Andrea Eccher** jedini je bio upućen u fra Placidove poslove i to ne sasvim, dok su gvardijan fra **Lino Brentari** i ostali fratri mogli tek naslućivati što se zbiva. Ovo nije odgovaralo franjevačkim propisima, a braća u samostanu brzo su zaključili čime se bavi; većina ih je šutjela, a neki su mu prigovarali da ugrožava jedno najpoznatijih svetišta kršćanskog svijeta, posebno kad su zapazili da se oko padovanskog samostana i bazilike sv. Ante počelo vrtjeti sve više uniformiranih i u civilnu odjeću maskiranih službenika njemačke tajne policije.

Cortese se okupio i grupicu suradnika, među njima vjernog Slovenca **Vojka Arka**, ali i ljude koji će ga kasnije izdati, stanovitog **'Mirka'** i **Fritza Werdnika**, Slovenca, nacističkog podoficira čija je uloga bila da se ubacuje u grupice otpora i prokazuje ih.

Kako iznosi fra Ljudevit Marčić, fra Placido je u razdoblju progona umrežen s katoličkim i židovskim organizacijama u regiji, ponekad